

Kauden 2017–2020 sopimusvalmistelua koskevat ohjeet

1. Sopimusvalmistelu

Ohjauksessa on tavoitteena tehostaa ja syventää ministeriön ja korkeakoulujen välistä strategista vuoropuhelua sekä korostaa toisaalta korkeakoulujen autonomiaa ja toisaalta korkeakoulujen tilivelvollisuutta toiminnastaan ja voimavarojen tavoitteiden mukaista käyttöä.

Seuraava sopimus neuvotellaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja korkeakoulujen välillä vuosille 2017–2020. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee väli vuosina rahoituspäätökset kauden 2017–2020 sopimuksen pohjalta. Pohjalaskelma päivitetään uusimmilla tilastotiedoilla ja rahoitus kirjataan tarvittavin erittelyin ministeriössä vuosittain joulukuussa tehtävään rahoituspäätökseen. Sopimuksen väli vuosina neuvottelut järjestetään vain tarvittaessa.

Neuvotteluissa käsitellään sopimukseen sisällytettävien asioiden lisäksi korkeakoulujen strategia linjauksia, kuten rakenteiden ja toimintatapojen uudistamista sekä kauden 2013–2016 toiminnan tuloksellisuutta ja tähän liittyvää palautetta.

Neuvotteluissa keskitytään kunkin korkeakoulun omaan analyysiin siitä, minkä koulutus- ja tieteenalojen merkityksen korkeakoulu arvioi korostuvan, vähenevän tai poistuvan alkavalla kaudella sekä mihin toimiin nämä muutokset antavat aihetta. Korkeakoulujen koulutus ja tki-toiminta on suhteutettava koko Suomen vastaavaan tarjontaan niin, että liiallisen päällekkäisen tarjonnan poistaminen ja työnjaon selkeyttäminen yhteistyössä muiden korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa toteutuu.

Yliopistolta edellytetään neuvotteluaineistossa tutkittuun tietoon perustuvaa näkemystä, millä aloilla se katsoo olevansa tutkimuksessa kansainvälisessä kärjessä ja millä aloilla sen harjoittama tutkimus on laadultaan ja laajuudeltaan kansallisesti merkittävää. Ministeriö edellyttää tähän näkemykseen perustuvia esityksiä työnjaon ja profiloitumisen vahvistamisesta.

Vastaavasti ammattikorkeakoulun tulee osoittaa, millä aloilla sen toiminnan laatu ja vaikuttavuus parhaiten tukevat työelämää ja aluekehitystä sekä elinkeinorakenteen uudistumista. Ministeriö edellyttää tähän näkemykseen perustuvia esityksiä työnjaon ja profiloitumisen vahvistamisesta.

Sopimusvalmisteluprosessin rinnalla ministeriö valmistelee tiiviissä yhteistyössä eri tahojen kanssa erityisesti hallitusohjelman osaaminen ja koulutus -kokonaisuuden kärkihankkeiden edellyttämiä toimenpiteitä. Keskeiset toimenpiteet ja näihin liittyvä valmistelu ovat vahvasti esillä korkeakoulun strategisen ja operatiivisen johdon kokouksissa, alakohtaisissa kokouksissa ja teemakohtaisissa seminaareissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käy vuosina 2017–2019 **ohjaukseen liittyvällä vierailulla** jokaisessa korkeakoulussa. Vuosina 2018–2019 järjestetään kuudella korkeakoulualueella (Suurmetropolialue, Lounaisrannikko, Väli-Suomi, Itä-Suomi, Pohjanmaa, Pohjois-Suomi) **alueseminaarit**, joiden pääasiallisena tavoitteena on edistää korkeakoulujen ja niiden sidosryhmien sekä tutkimuslaitosten vaikuttavuus-, yhteistyö- ja työnjako- sekä kansainvälistymiskeskustelua osaamiskeskittymien vahvistamiseksi. Korkeakouluvierailujen ja alueseminaarien aikataulu sovitaan syksyllä 2016.

2. Sopimusrakenne

Sopimus sisältää korkeakoululaitoksen yhteisten tavoitteiden lisäksi yliopiston tehtävän, profiilin, vahvuusalat ja uudet nousevat alat, yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet, rahoituksen ja raportoinnin.

Sopimuksessa keskitytään vain muutamiin keskeisiin asiakokonaisuuksiin. Sopimusrakenne mahdollistaa korkeakoulujen erilaisten lähtö- ja tavoitetilanteiden sekä profiloitumisen vahvemman huomioon ottamisen. Samalla on mahdollista sopia konkreettisimmista korkeakoulukohtaisista toimenpiteistä ja näiden ajoituksesta, mikä lisää strategiarahoituksen tietoperustaa ja avoimuutta. Tavoitteisiin sisällytetään korkeakoulukohtaisten toimien lisäksi mahdollisesti toimia, joihin ministeriö sitoutuu sopimuskauden aikana. Sopimusrakenne ja luonnos yhteisiksi tavoitteiksi on kuvattu liitteessä kolme. Yhteisten tavoitteiden tavoitetilassa tarkastelu-aika on vuosi 2025 kuten hallitusohjelman strategisessa osuudessa. Lähtökohtaisesti korkeakoulukohtaiset tavoitteet, toimet ja tehtävä ulottuvat vuoteen 2020, mutta korkeakoulu voi esittää myös pidemmän aikavälin vision.

3. Korkeakoulun tehtävä, profiili, vahvuusalat ja uudet nousevat alat

Korkeakoulut tekevät strategiansa pohjalta ehdotuksen tehtävästään, profiilistaan, vahvuusaloistaan ja uusista nousevista aloistaan. Tavoitteena on, että korkeakoulujen profiilit muodostavat valtakunnallisen kokonaisuuden, joka kattaa yhteiskunnan sivistys-, koulutus- ja tutkimustarpeet. Profiloitumisen tavoitteena on myös vahvistaa suomalaisten korkeakoulujen roolia eurooppalaisen korkeakoulu- ja tutkimusalueen toimijoina.

Tehtävä ja profiili ilmentävät, kuinka korkeakoulu erottuu ja asemoituu osana kansallista korkeakoulu- ja tutkimusjärjestelmää. Kansainvälisesti profiili määrittää, millaisena toimijana korkeakoulu haluaa näkyä ja viestiä itsestään potentiaalisille strategisille kumppaneille, rahoittajatahoille ja alumneille.

Korkeakoulun tehtävässä ja profiilissa voivat painottua eri tavoin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, tutkintoon johtava koulutus, taiteellinen toiminta, elinikäinen oppiminen tai osaamisen hyödyntämisen muodot ja aluetoiminta. Profiloituminen edellyttää korkeakoulun toiminnan suuntaamista sekä valintoja ja poisvalintoja, korkeakoulujen aktiivista keskinäistä yhteistyötä, työnjakoa ja kansallista ja kansainvälistä vuorovaikutusta muiden toimijoiden kanssa.

Vahvuusalat ja uudet, nousevat alat konkretisoivat korkeakoulun valitsemaa profiilia. Näitä ei voi olla monta, eivätkä ne voi kattaa korkeakoulun koko toimintaa. Kyse voi olla myös monialaisista, ilmiöpohjaisista ja verkottuneista kokonaisuuksista. Profiiliensa mukaisesti korkeakoulut suuntaavat resurssiaan osaamiskeskittymiin ja yritys yhteistyöhön.

4. Rahoituksen tasosta sopiminen

Rahoitusmallin tarkistamista valmistelevan työryhmän ehdotus valmistuu lokakuun 2015 lopussa. Työryhmän työ otetaan huomioon rahoitusmallia uudistettaessa. Tavoitteena on, että lausuntokierros ja

asetusmuutokset saadaan tehdyksi kevään 2016 aikana. Rahoitusmallin uudistamisessa otetaan huomioon hallitusohjelman tavoitteet laadun, tehokkuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi sekä kärkihankkeiden edistäminen. Rahoitus kohdennetaan uudistettujen säädösten mukaisesti vuodelle 2017.

Sopimukseen kirjataan valtion rahoitus ao. korkeakoululle tarvittavin erittelyin. Lisäksi toimitetaan yksityiskohtaisempi erittely perusrahoituksen muodostumisesta. Perusrahoitus lasketaan opetus- ja kulttuuriministeriössä säädösmuutosten valmistuttua.

Valtion rahoitus sisältää strategiarahoitusosuden. Strategiarahoitus sovitaan ministeriön ja ammattikorkeakoulun välisessä neuvottelussa ottaen huomioon ministeriölle toimitetut tiedot ja konkreettiset toimet keskeisistä strategisista päätöksistä toimintatapojen ja rakenteiden uudistamiseksi. Strategiarahoitus sovitaan neuvotteluissa koko sopimuskaudelle siten, että merkittävimmät uudistukset (ml. mahdolliset fuusiot ja toiminnan yhteensovittamiset) saadaan nopeasti toteutukseen. Lisäksi strategiarahoituksella tuetaan hallituksen kärkihankkeita ja otetaan huomioon korkeakoulujen toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus, erityisenä painopisteenä tutkimustulosten kaupallistaminen. Ministeriö päättää sopimuskauden aikana strategiarahoituksen mahdollisen liikkumavaran kohdentamisesta.

5. Rahoitusnäkymät

Hallitusohjelman mukaisesti kustannustason nousua ei oteta huomioon määrärahan mitoituksessa vuosina 2016–2019. Lisäksi ammattikorkeakoulujen valtion rahoitukseen kohdennetaan yhteensä 25 miljoonan euron vähennys vuonna 2016 hallinnon ja korkeakouluverkon kehittämisen perusteella.

Osana hallituksen pysyviä menosäästöjä Suomen Akatemian myöntövaltuuteen kohdistuu 10 miljoonaa euroa ja Tekesin myöntämiin t&k -avustuksiin 95 miljoonaa euroa menosäästöjä vuodesta 2016 lukien.

Hallitus on päättänyt julkisen talouden suunnitelmassa kertaluonteisista kasvupanostuksista. Vuosien 2016–2018 aikana kohdennetaan lisärahoitusta opettajien osaamisloikkaan opettajankoulutuksella yhteensä 50 miljoonaa euroa. Lisäksi Suomen Akatemian valtuutta lisätään kertaluonteisesti 30 miljoonaa euroa vuonna 2016 ja ammattikorkeakouluja pääomitetään yhteensä 24 miljoonalla eurolla ja yliopistoja aiemmin päätetyn yliopistojen vastinrahoituksen lisäksi yhteensä 46 miljoonalla eurolla vuonna 2018. Pääomittamisen yksityiskohdat päätetään vuoden 2015 aikana-

Lisäksi Tekesin myöntämiä avustuksia lisätään yhteensä 59 miljoonaa euroa.

Korkeakoulujen varainhankintaa tukee yksityishenkilöiden korkeakouluille annettavien lahjoitusten verovähennysoikeus 500 000 euroon asti. Lahjoituksen alaraja on 850 euroa.

6. Raportointi ja ministeriöön toimitettava aineisto

Ministeriö seuraa vuosittain ammattikorkeakoulujen toimintaa, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta tilinpäätösten ja tilastotiedonkeruun kautta.

Korkeakoulu raportoi toiminnastaan tilinpäätöksessä ja siihen kuuluvassa toimintakertomuksessa sekä vuosittaisessa erillisraportissa sopimuksen tavoitteiden ja korkeakoulun strategian toteuttamisen keskeisten toimenpiteiden toteutumisesta. Korkeakoulu myös perustelee mahdolliset poikkeamat

sovittujen tavoitteiden toteutumisessa tai toimenpiteiden ajoituksessa. Rahoituksen käytöstä raportoidaan taloushallinnon koodiston mukaisesti.

Ministeriö varmistaa sopimuskauden aikana vuosittain, että korkeakoulu on käynnistänyt tai edennyt sopimuksen mukaisissa toimenpiteissä. Mahdollisissa ongelmatilanteissa ministeriö käy vuosittain alkusyksystä tarkentavan keskustelun korkeakoulun kanssa aiemmin päätetyn strategiarahoituksen tason tarkistamiseksi.

Korkeakoulu informoi ennakoivasti, vuosiraportoinnin ulkopuolella, ministeriötä rakenteellisista uudistuksista, joilla on merkittäviä henkilöstövaikutuksia. Rakenneuudistusten yhteydessä on noudatettava hyvää henkilöstöpolitiikkaa ja huolehdittava opiskelijoiden oikeusturvasta.

Ministeriö arvioi sopimuksen toteutumista kirjallisessa palautteessa, ohjaukseen liittyvien korkeakouluvierailujen yhteydessä ja osana vuotuista tilastoseurantaa.

Ammattikorkeakoulujen sopimusneuvottelut käydään 4.10.–3.11.2016 aikana. Neuvotteluajataulu on **liitteessä kaksi**. Korkeakouluja pyydetään vahvistamaan ehdotettu neuvotteluajataulu tai tekemään ehdotus uudeksi ajankohdaksi hallinnollinen avustaja Anu Savolaiselle (anu.savolainen@minedu.fi) **13.11.2015 mennessä**. Opetus- ja kulttuuriministeriö lähettää vahvistuksen sovituista neuvotteluajankohdista marraskuun 2015 aikana.

Korkeakoululaitoksen yhteisten tavoitteiden ja tutkintotavoitteiden valmistelu

- Korkeakoululaitoksen yhteisiä tavoitteita käsiteltiin kesäkuussa 2015 korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa. Tähän kytkeytyy myös **liitteen kuusi** mukainen kansainvälistymisen linjausten valmistelu. Opetus- ja kulttuuriministeriön luonnosta käsitellään seuraavan kerran korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon kanssa joulukuun 2015 seminaarissa. Lisäksi korkeakoulujen, tiedelaitosten ja keskeisten sidosryhmien näkemyksiä korkeakoululaitoksen yhteisiin tavoitteisiin kartoitetaan **kyselyllä tammikuussa 2016**. Saadun palautteen pohjalta yhteisiä tavoitteita muokataan siten, että niistä voidaan sopia huhtikuussa 2016 pidettävässä korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa.
- **Ammattikorkeakoulu antaa ensimmäisen ehdotuksensa tutkintotavoitteikseen (liite neljä) 29.1.2016 mennessä. Ministeriö antaa vastatarjouksensa näihin tavoitteisiin 26.2.2016 mennessä ja ammattikorkeakoulu vastineensa näihin 18.3.2016 mennessä.** Määrälliset tavoitteet yhteensovitetaan ministeriön ja ammattikorkeakoulun välillä kesäkuun aikana.

Ministeriöön 19.2.2016 mennessä toimitettava aineisto

- Ammattikorkeakoulu tekee strategiansa pohjalta KOTA:n sopimus pohjaa hyödyntäen ehdotuksen sopimukseen sisällytettävistä:
 - korkeakoulukohtaisista toimenpiteistä vahvat korkeakouluyksiköt osaamisen uudistajina, laadukkaasta koulutuksesta nopeammin työelämään, tutkimuksella ja innovaatiotoiminnalla vaikuttavuutta, kilpailukykyä ja hyvinvointia sekä korkeakouluyhteisö voimavarana osioihin
 - korkeakoulun tehtävästä ja profiilista,
 - korkeakoulun vahvuusaloista ja uusista, nousevista aloista
- Korkeakoulu toimittaa vähintään vuoden 2020 loppuun ulottuvan hallituksen hyväksymän strategian, tiedot keskeisistä strategisista päätöksistä ja valmistelussa olevista toimista rakenteiden ja toimintatapojen uudistamiseksi sekä konkreettiset aikataulut (ml. mahdolliset sopimukset tai tieto eri tahojen sitoutumisesta toimenpiteisiin) koskien

- a) profilointia,
- b) hallitusohjelmassa edellytettyä esitystä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten työnjaosta mukaan lukien, tutkimuksen ja osaamisen hyödyntämistä tukevien palvelurakenteiden ja prosessien uudistaminen, kuten teknologiansiirto- ja kaupallistamistoimintojen kokoaminen ja vahvistaminen
- c) alakohtaista työnjakoa ja koulutustarjonnan muutoksia sekä muuta korkeakouluverkon kehittämistä,
- d) korkeakoulun sisäistä rakenteellista kehittämistä sekä
- e) hallinto- ja tukipalveluiden uudistamista hallitusohjelman mukaisten säästötavoitteiden toteuttamiseksi.

Korkeakoulujen profiloitumisen, kahden- tai monenväliseen yhteistyön syventämisen ja rakenteellisten uudistusten valmistelussa korkeakoulun on ilmaistava, miltä osin se on sitoutunut Arenen alakohtaisten rakenteellisen kehittämisen hankkeiden keskeisempiin ehdotuksiin sekä kenttäasemaselvityksen (OKM 17:2015) ehdotuksiin kilpailukykyisen verkoston kehittämiseksi. Korkeakoulut voivat esittää myös sopimuskautta pidemmän aikavälin merkittävimmät rakenteellisen kehittämisen tavoitteensa.

- Korkeakoulua pyydetään raportoimaan hallitusohjelman osaaminen ja koulutus -kokonaisuuden kärkihanketta kolme edistävistä toimenpiteistä **liitteen viisi** mukaisesti.
- Lisäksi korkeakoulua pyydetään toimittamaan kauden 2013–2016 sopimuksessa edellytetty raportointi keskeisten kehittämistoimenpiteiden etenemisestä sekä muu strategian toimeenpanon seurannan ja arvioinnin kannalta tarkoituksenmukainen aineisto.
- Korkeakoulua pyydetään tilinpäätöksessään kertomaan opetuksen ja tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden keskeisistä tuloksista sekä toimittamaan ministeriölle indikaattorit, joilla se arvioi tilinpäätöstensä yhteydessä oman toimintansa vaikuttavuutta. Näitä voivat olla esimerkiksi tutkinnon suorittaneiden työllistyminen (määrällinen ja laadullinen työllistyminen), osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun, korkeakoululähtöisen yritystoiminnan volyymi tai opetus- ja tutkimushenkilöstön erityisen merkittävät kansalliset tai kansainväliset asiantuntijatehtävät. Luonnollisesti käytettävät indikaattorit voivat vaihdella korkeakoulun strategisten valintojen mukaisesti.

Korkeakouluja pyydetään sisällyttämään ministeriölle toimitettavaan korkeakoulun strategian toimeenpanosuunnitelmaan tai muuhun tausta-aineistoon yksityiskohtainen erittely rakenneuudistusten sekä vahvuus- ja nousevien alojen vahvistamisen toimenpiteistä (esimerkiksi investointisuunnitelmansa, ulkoisen rahoituksen lisäämistavoitteet, strategiset kumppanuudet/ keskeiset yhteistyötahot) ja niiden ajoituksesta sekä näiden henkilöstövaikutuksista ja resurssikohdennuksista. Tässä yhteydessä korkeakoulun on perusteltava vahvuusalojen ja nousevien alojen valintaansa. Tavoitteena on mahdollistaa strategian toteutumisen ja tavoitellun vaikuttavuuden seuraaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön edellyttämät tilastotiedot vuodelta 2015 toimitetaan ministeriölle tätä koskevien ohjeiden mukaisesti. Tiedonkeruun tarkemmat ohjeet toimitetaan korkeakouluille erillisellä kirjeellä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön sopimustarjous toimitetaan korkeakouluille viimeistään kahta viikkoa ennen neuvottelua.

Kaikki aineisto toimitetaan ministeriöön sähköisesti käyttäen KOTA-tietojärjestelmää. Korkeakouluja pyydetään toimittamaan tilinpäätösasiakirjansa opetus- ja kulttuuriministeriöön välittömästi niiden vahvistamisen jälkeen.

Yhteyshenkilöinä ministeriössä ovat:

- opetusneuvos Maarit Palonen, puh. 0295 3 30243 (maarit.palonen@minedu.fi)
- ylitarkastaja Kaisu-Maria Piironen, puh. 0295 3 30359 (kaisu-maria.piiroinen@minedu.fi), KOTA-tietojärjestelmän ja XDW-tietovaraston tekniset kysymykset.